

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Radana Malíka a soudců JUDr. Barbary Pořízkové a JUDr. Petra Mikeše, Ph.D., v právní věci žalobce: **P. Č.**, proti žalovanému: **Krajský soud v Českých Budějovicích**, se sídlem Zátkovo nábřeží 2, České Budějovice, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 9. 12. 2013, č. j. 57 A 108/2013 – 22,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost směřující do výroku v bodě I. **se z a m í t á .**
- II. Kasační stížnost směřující do výroku v bodě II. **se o d m í t á .**
- III. Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení.

O d ů v o d n ě n í :

I. Předmět řízení

Kasační stížností žalobce (dále jen „stěžovatel“) brojí proti shora označenému usnesení Krajského soudu v Plzni, jímž byla zamítnuta jeho žádost o osvobození od soudních poplatků a jímž byl stěžovatel vyzván k zaplacení soudního poplatku za podanou žalobu.

Žalobou podanou ke Krajskému soudu v Českých Budějovicích se stěžovatel domáhal vydání rozsudku, kterým by Krajskému soudu v Českých Budějovicích a rovněž jeho předsedovi bylo zakázáno, aby pokračovali v porušování stěžovatelova práva nahlédnout do každého neutajovaného spisu řízení, jehož byl či je účastníkem, a aby bylo přikázáno obnovení stavu před vydáním pokynu kancelářím soudů a soudcům zakazujícího nahlížení do „sběrných spisů“, a dále se domáhal určení, že nevydání rozhodnutí o žádosti o zpřístupnění spisu Krajským soudem v Českých Budějovicích (sp. zn. 19 Co 1233/13) je zásahem do práva na účinný opravný prostředek, tedy nezákonností.

S ohledem na námitku podjatosti všech soudců specializovaných senátů úseku správního soudnictví Krajského soudu v Českých Budějovicích přikázal Nejvyšší správní soud věc usnesením ze dne 9. 10. 2013, č. j. Nao 53/2013 – 8, k projednání Krajskému soudu v Plzni (dále jen „krajský soud“).

Stěžovateli vznikla s podáním žaloby poplatková povinnost ve smyslu § 4 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o soudních poplatcích“), kterou nesplnil, a proto jej krajský soud po přikázání věci vyzval výzvou ze dne 7. 11. 2013, č. j. 57 A 108/2013 - 13, k jeho zaplacení. Dne 29. 11. 2013 krajský soud obdržel stěžovatelovu žádost o osvobození od soudního poplatku.

V žádosti stěžovatel doložil naprostý nedostatek prostředků „čestným prohlášením“ a svoje sociální poměry toutéž listinou. Dále uvedl, že „osvědčením orgánu státní správy sociální poměry nedokládá, poněvadž nemá prostředky na množení listin i na poštovné“. Stěžovatel požadoval, aby mu krajský soud nestanovoval lhůty ke splnění povinnosti kratší než 35 dní, nezasílal objemné nepoužitelné tiskopisy s vadnými předtištěnými údaji či s titulem odporujícím obsahu a rovněž požádal, aby mu soud neposílal písemnosti způsobem znemožňujícím či ztěžujícím doručení. Stěžovatel připojil vlastní prohlášení, jímž zdůvodnil svoji žádost o osvobození od soudních poplatků. V prohlášení bylo uvedeno, že je svobodný, jeho způsob bydlení je „nenájemní, nevlastnické, samostatné nebytové obydlí“, jako svou výši výdělečných zdanitelných příjmů uvedl „0“, k výši nezdanitelných příjmů uvedl „přes tři tisíce korun měsíčně“, za důvod, který mu brání ve výdělečné činnosti, označil plnou invaliditu. K výši peněžních závazků uvedl: „desetitisíce“, dále ve svém prohlášení uvedl: „způsobilost zcizovat: nenarušená“. Stěžovatel taktéž sdělil, že je příjemcem příspěvku na živobytí, jeho majetkem je elektronický psací stroj, digitální televizor a jízdní kolo a výdaje vynakládá na stravu, tisk, jízdné, papír, poštovné, energie a DPH.

Krajský soud v napadeném usnesení uvedl, že je na účastníkovi řízení, aby konkrétně uvedl a doložil, v čem spočívá nedostatek prostředků, v důsledku něhož nemůže soudní poplatek uhradit. Není přitom třeba trvat na vyplnění formuláře „Potvrzení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech“, neboť majetkové poměry může žadatel doložit i jiným způsobem. Krajský soud nemá povinnost zjišťovat další skutečnosti rozhodné pro posouzení žádosti o osvobození od soudních poplatků.

Krajský soud shledal údaje uvedené v čestném prohlášení stěžovatele za převážně nekonkrétní, přesto se na něj neobrátil s další výzvou k upřesnění či doložení uváděných údajů, jelikož stěžovatel krajský soud výslovně požádal, aby mu nezasílal objemné nepoužitelné tiskopisy s vadnými předtištěnými údaji či s titulem odporujícím obsahu. S ohledem na množství sporů vedených stěžovatelem je však soudu známo, že dostatečnými prostředky na vedení svých sporů nedisponuje. Krajský soud však upozorňuje, že dle judikatury Nejvyššího správního soudu není nemajetnost jedinou podmínkou pro osvobození od soudních poplatků a soud musí zvážit, zda žadatel neuplatňuje svá práva svévolně či šikanózním způsobem (krajský soud odkázal na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 3. 2010, č. j. 8 As 22/2010 – 91, a rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 20. 7. 2010, sp. zn. I. ÚS 1556/10). Soud tak musí posoudit i okolnosti jako například specifický procesní postup účastníka řízení, z něhož může být patrné, že mu ve skutečnosti nejde o rychlé a efektivní meritorní vyřešení jeho věci, nebo přihlídnout k povaze vedených sporů.

pokračování

V této věci pak krajský soud dospěl po zvážení všech okolností případu k závěru, že jsou dány důvody pro výjimečné odepření dobrodiní osvobození od soudních poplatků, jelikož je zřejmé, že snahou stěžovatele není konkrétní řešení sporu, ale spíše snaha o vyvolání sporu v rámci vedeného soudního řízení.

V posuzovaném případě tak krajský soud dospěl k závěru, že jsou dány okolnosti, na základě kterých nebylo možno žádosti o osvobození od soudních poplatků vyhovět a žádost byla dle § 36 odst. 3 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“), *a contrario* zamítnuta.

Krajský soud tedy stěžovatele znovu vyzval k úhradě soudního poplatku.

II. Obsah kasační stížnosti a vyjádření žalovaného

Zmíněné usnesení krajského soudu napadl stěžovatel kasační stížností, v níž vyjádřil nesouhlas s postupem krajského soudu a snažil se domoci kasace napadeného rozhodnutí a přikázání žaloby jinému soudu, který „*neprodluhuje či nemaří proces krátkými lhůtami, doručováním jiných písemností a mlžením o věci*“.

Z množství uplatněných námitek je zřejmé, že stěžovatel považuje své prohlášení o majetkových poměrech za dostatečně konkrétní a skutečnosti v něm uvedené za prokazané. Stěžovatel je přesvědčen, že jeho žádosti o osvobození od soudních poplatků nemůže být nevyhověno z důvodu šikanózního výkonu práva. Stěžovatel rovněž napadá délku lhůty, která mu byla dodatečně stanovena pro úhradu soudního poplatku, a dále zpochybňuje vůbec samotnou možnost podání opravného prostředku (ať už řádného či mimořádného) proti rozhodnutí soudu o zamítnutí žádosti o přiznání osvobození od soudního poplatku, které považuje za rozhodnutí dočasné. Dále v kasační stížnosti uvedl své další výhrady, jimiž se snažil zvrátit napadené usnesení krajského soudu.

Žalovaný se ke kasační stížnosti nevyjádřil.

III. Posouzení důvodnosti kasační stížnosti

Nejvyšší správní soud nejprve posoudil formální náležitosti kasační stížnosti a konstatoval, že kasační stížnost je podána osobou k tomu oprávněnou, je podána včas, jde o rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost přípustná, důvody kasační stížnosti odpovídají důvodům podle § 103 odst. 1 písm. a) a d) s. ř. s. Zdejší soud přezkoumal napadené usnesení krajského soudu v rozsahu kasační stížnosti a v rámci uplatněných důvodů, zkoumal při tom, zda netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.), a dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

Nejvyšší správní soud jen krátce zmiňuje, že netrval na zaplacení soudního poplatku a povinném zastoupení advokátem v řízení o kasační stížnosti. Trvání na těchto požadavcích by totiž značilo jen řetězení téhož problému, jelikož předmětem přezkumu je usnesení krajského soudu, jímž nebylo přiznáno osvobození od soudního poplatku. K danému srov. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 10. 2007, č. j. 1 Afs 65/2007 - 37, a ze dne

13. 9. 2007, č. j. 9 As 43/2007 - 77 (všechna zde citovaná rozhodnutí zdejšího soudu jsou dostupná z www.nssoud.cz).

Krajský soud ve svém rozhodnutí konstatoval, že stěžovatel neunesl důkazní břemeno ve vztahu k uplatněné žádosti o přiznání osvobození od soudního poplatku, jelikož Nejvyšší správní soud již v usnesení ze dne 25. 1. 2005, č. j. 7 Azs 343/2004 - 50, publikovaném pod č. 537/2005 Sb. NSS, vyslovil, že pokud účastník řízení jednoznačně nedoloží nedostatek prostředků, soud výdělkové a majetkové možnosti sám z úřední povinnosti nezjišťuje. Soud tedy hodnotí především informace, které mu žadatel sám sdělí. V případě stěžovatele je však krajskému soudu z jeho úřední činnosti známo, že vzhledem ke značnému množství soudních řízení, které stěžovatel vede, nedisponuje tento dostatečnými finančními prostředky na úhradu všech soudních řízení. Z uvedeného tak zdejšímu soudu vyplývá, že krajský soud považuje stěžovatele za nemajetného, a tedy v tomto ohledu způsobilého k osvobození od soudních poplatků. Krajský soud však dále správně posuzuje i další okolnosti podstatné pro rozhodnutí ve věci osvobození od soudních poplatků.

V projednávané věci krajský soud dovodil, že u stěžovatele jsou dány důvody pro výjimečné odepření osvobození od soudních poplatků, jelikož z obsahu žaloby je zřejmé, že jeho snahou není domoci se konkrétních práv a povinností, které by se dotýkaly jeho životní situace a potřeb, ale stěžovatelem vyvolaný spor souvisí s jeho žádostmi a právem nahlížet do každého neutažovaného spisu a sběrných spisů vedených u Krajského soudu v Českých Budějovicích, jakož i se zákonností uplatňování instrukce ministerstva spravedlnosti č. 505/01. Snahu stěžovatele tedy hodnotil spíše jako účelové uplatňování práva vedené nikoli snahou o konkrétní řešení sporu, který by se dotýkal jeho majetkové sféry, ale vedené spíše snahou o vyvolání sporu z důvodu vedení soudního řízení jako takového, v jehož rámci následně dochází ke zpochybňování jednotlivých dílčích úkonů soudu. Krajský soud přitom zdůrazňuje, že stěžovatel má právo vést i spory netýkající se výlučně jeho majetku nebo životních podmínek, dává-li mu objektivní právo procesní možnosti tak činit. Dle názoru soudu však není důvod, aby náklady takových sporů, které je jinak zásadně povinen hradit každý žalobce sám, za stěžovatele pravidelně nesl stát. S uvedeným odůvodněním se zdejší soud plně ztotožňuje.

Krajský soud tedy založil své rozhodnutí zejména na posouzení procesního postupu, jakým stěžovatel dané řízení vede.

Zdejší soud se plně ztotožnil se závěrem a odůvodněním krajského soudu, že povaha sporu vedeného před krajským soudem nese znaky svévolného vedení „sporu pro spor“. V případě, že je takový postup okolnostmi konkrétní věci řádně odůvodněn, je na místě osvobození od soudních poplatků nepřiznat.

Při posuzování věci lze odkázat na stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 12. 5. 2010, sp. zn. Cpjn 204/2009, ze kterého vyplývá, že „v této souvislosti je třeba vzít v úvahu účel právní úpravy soudních poplatků, od něž se odvíjejí i způsoby určení jeho výše v jednotlivých případech. Obecně uznávaným účelem (funkcí) soudních poplatků je zabezpečit zčásti úhradu nákladů, které vznikají státu výkonem soudnictví (fiskální funkce), omezovat podávání některých neuvážených či svévolných (šikanózních) návrhů na zahájení soudních řízení (regulační funkce) a působit na to, aby povinní dobrovolně plnili své povinnosti (motivační funkce) – srov. např. důvodovou zprávu k zákonu č. 549/1991 Sb. nebo nálezy Ústavního soudu ze dne 5. 3. 2009,

pokračování

sp. zn. II. ÚS 2432/08“. S ohledem na tyto jednotlivé funkce soudních poplatků dochází zdejší soud k závěru, že je důležité nejen chránit zájmy účastníka řízení, který se domáhá svých práv soudní cestou, ale zároveň zajistit, aby si účastník řádně uvědomoval důležitost předmětného řízení a byl si zřetelně vědom okolností, které jeho řízení doprovázejí. Proto při posuzování osvobození od soudních poplatků soud musí kromě majetkové situace žadatele posoudit i procesní postup, jakým účastník dané řízení vede (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 8. 2012, č. j. 2 As 113/2012 – 12).

Jak již zdejší soud konstatoval např. v rozsudku ze dne 28. 6. 2013, č. j. 5 As 43/2013 – 11, má-li soud v každém jednotlivém případě vážit konkrétní specifické okolnosti žádosti o osvobození od soudních poplatků a individuální poměry žadatele, musí se v rámci tohoto postupu zabývat i otázkou, jak již bylo naznačeno, zda žadatel neuplatňuje svá práva svévolně či šikanózním způsobem. Jakkoliv § 36 odst. 3 s. ř. s. oproti § 138 odst. 1 o. s. ř., ve znění pozdějších předpisů, výslovně nereprobuje osvobození účastníka řízení od povinnosti platit soudní poplatek v případě „svévolného uplatňování práva“, úvaha v naznačeném smyslu musí být imanentní součástí posouzení specifických okolností žádosti a individuálních poměrů žadatele a uplatní se tedy i v soudním řízení správním. Opačný závěr by byl v přímém rozporu s účelem tohoto institutu, jenž primárně brání tomu, aby účastník řízení nemohl pouze pro svou nepříznivou majetkovou situaci uplatňovat své právo u soudu. Usnesení, kterým soud nevyhoví žádosti o osvobození od soudních poplatků v případě evidentního zneužívání práva na přístup k soudu, nemůže být s posledně jmenovaným právem účastníka řízení v rozporu (srov. též rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 3. 2010, č. j. 8 As 22/2010 - 91).

Krajský soud po zhodnocení konkrétních okolností v projednávané věci řádně zdůvodnil, proč přistoupil k odepření práva na osvobození od soudního poplatku. Tento postup je nutno hodnotit jako správný. Z napadeného usnesení rovněž vyplývá, že se soud držel ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího správního soudu.

Jelikož stěžovatel napadl kasační stížností předmětné usnesení krajského soudu jako celek, Nejvyšší správní soud přezkoumal i výrok II. napadeného rozhodnutí. K němu je však nucen pouze konstatovat, že se jedná o výzvu k úhradě soudního poplatku za žalobu, tedy o rozhodnutí, jímž se pouze upravuje vedení řízení, přičemž kasační stížnost je v souladu s § 104 odst. 3 písm. b) s. ř. s. proti takovému rozhodnutí nepřipustná (k tomu srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 4. 2008, č. j. 1 As 2/2008 – 47, nebo nálezný Ústavního soudu ze dne 16. 3. 2006, sp. zn. I ÚS 664/03). Z tohoto důvodu byla kasační stížnost do výroku II. napadeného rozhodnutí odmítnuta.

Pokud jde o námitku stěžovatele, že ho soud nepoučil správně o oprávněném prostředku, když kasační stížnost není proti dočasnému rozhodnutí přípustná, Nejvyšší správní soud uvádí, že pokud jde o rozhodnutí, kterým se zamítá žádost o osvobození od soudních poplatků, nejedná se z povahy věci o rozhodnutí dočasné a neuplatní se tedy § 104 odst. 3 písm. c) s. ř. s., na něž stěžovatel patrně odkazuje. V případě nepřipustnosti kasační stížnosti proti „dočasnému“ rozhodnutí se musí jednat o rozhodnutí časově omezená, která, nejsou-li zrušena soudem samým, zanikají z moci zákona (typickým příkladem je rozhodnutí o odkladném účinku). Poučení soudu je z uvedených důvodů dle současné judikatury

Nejvyššího správního soudu v souladu se zákonem. Stěžovatel se jím přes domněnku jeho nesprávnosti řídil, což odporuje jeho postoji v této věci.

K dalším tvrzením uplatněným stěžovatelem v kasační stížnosti zdejší soud konstatuje, že šlo dílem o nekonkrétní tvrzení, z nichž nebylo možno identifikovat stěžovatelovy projednatelné námitky proti napadenému usnesení krajského soudu, či o tvrzení zmatená, vzájemně si odporující, dílem šlo o vyjádření stěžovatelových názorů k postupu soudu či povinnostem účastníků bez užší vazby k předmětu nynějšího řízení před zdejším soudem.

Jelikož Nejvyšší správní soud neshledal pochybení krajského soudu, není na místě přikázání věci soudu jinému.

IV. Závěr a náklady řízení

Nejvyšší správní soud ze všech shora uvedených důvodů dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná, proto ji dle § 110 odst. 1, věty poslední, s. ř. s. zamítl. O věci přitom rozhodl bez jednání postupem podle § 109 odst. 2 s. ř. s., dle kterého o kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud zpravidla bez jednání.

Výrok o náhradě nákladů řízení se opírá o § 60 odst. 1, větu první, s. ř. s., ve spojení s § 120 s. ř. s., dle kterých nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil, proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Stěžovatel v soudním řízení úspěch neměl, proto nemá právo na náhradu nákladů řízení. Žalovanému, který by jinak měl právo na náhradu nákladů řízení, nevznikly v řízení o kasační stížnosti žádné náklady.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 27. února 2014

JUDr. Radan Malík
předseda senátu